

ازدواج آسان

فائزه سادات نبوی زاده نمازی

ازدواج نخستین سنگ بنای تشکیل خانواده و بالطبع جامعه و اجتماع است و میزان اندیشه و تدبیر در آن در میزان پیشرفت، انحطاط، صعود یا سقوط جامعه تاثیر گذار است. از این رو اسلام به عنوان یک مکتب آسمانی آنرا نه تنها امری محبوب و مقدس دانسته، بلکه جوانان را بدان توصیه کرده است. ازدواج از این نظر که عاملی برای نجات از آلودگی، موجبی برای نجات از تنهایی و سببی برای بقای نسل است، خودداری از آن همیشه سبب ایجاد بی تعادلی، ناپهنجاری رفتاری و زمانی، فساد شخصیت و حتی بیماری جسمی می‌گردد. بنابراین بهترین و بالاترین نعمت‌ها برای هر زن و مرد از نظر اسلام تشکیل خانواده است.

مقاله حاضر در پی بیان اهمیت ازدواج و مشکلات تجرد است. همچنین مسائلی مانند معیارهای انتخاب همسر، سن مناسب ازدواج و مشکلات افزایش سن ازدواج از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر آنکه سعی بر آن است تا راهکارهای تحقق ازدواج آسان مورد بررسی بیشتر قرار گیرد.

اول) اهمیت ازدواج در اسلام

ازدواج مهم ترین و بزرگترین حادثه زندگی انسان است. دست آفرینش نوعی جاذبه و کشش درونی در میان زن و مرد به ودیعت نهاده که از طریق این پیوند آسمانی اضطراب و ناآرامی به سکونت و آرامش تبدیل می گردد. با توجه به نقش بسیار سازنده ازدواج در زندگی فردی و اجتماعی، در دین مبین اسلام سفارش فراوانی در مورد ازدواج شده که همگی بر اهمیت و آثار ارزنده آن دلالت دارد. رسول خدا ﷺ فرمود: «هیچ بنایی در اسلام محبوب تر از ازدواج، نزد خداوند بنا نشده است».

در قرآن مجید سه آیه در اهمیت ازدواج آمده و همگان را به آن تشویق و دعوت کرده است. علاوه بر آیات، روایات بسیاری در این زمینه وجود دارد. از پیامبر اکرم ﷺ نقل شده است: «هر کس ازدواج کند به درستی که از نصف دینش پاسداری کرده است».

ملاک هایی برای انتخاب همسر بیان شده است. برخی از این ملاک ها عبارتند از:

الف) داشتن ایمان، تقوا و حسن خلق؛ ایمان و تقوا ملاک اصلی انتخاب همسر است. درسایه ایمان و تقواست که بسیاری از مشکلات حل شده و طرفین میتوانند زمینه را برای داشتن زندگی مناسب آنچنان که دین مقدس اسلام فرموده فراهم کنند و در پرتوی ایمان و تقوا فرزندان خوب و شایسته ای تربیت نموده و تحویل جامعه دهند.

ب) خوب و شایسته بودن؛ این ملاک شامل مواردی را در بر می گیرد: آماده بودن برای پرورش فرزندان متعدد، مهربان بودن، رعایت عفت و پاکدامنی، فروتن بودن نزد شوهر،

آراستگی برای شوهر، حفظ حریم در ارتباط با نامحرم، تمکین و حرف شنوی از شوهر.

ج) اصالت خانوادگی؛ اسلام تاکید دارد که درباره سابقه خانوادگی همسر تحقیق لازم به عمل آید و نیز تا حد امکان همسر از خانواده ای پاک و عقیف انتخاب گردد. اصالت خانوادگی در نحوه زندگی جدید و در نسل بعد تأثیر دارد.

د) توجه به کفویت؛ ازدواج با افراد هم کفو و هم شأن باعث توافق بیشتر در زندگی می شود. کفویت بیشتر در مساله ایمان و اعتقاد اهمیت دارد.

ه) سلامت جسم و روان؛ عدم سلامت مانع از ازدواج نیست ولی در تداوم زندگی مشترک اثر منفی دارد سلامت فکر و اندیشه بر سلامت رفتار و اعتدال در برخوردها اثر دارد.

رسول خدا ﷺ فرمود: «کسی که با زنی تنها به خاطر جمالش ازدواج کند، خوشایند خود را از او نبیند، و کسی که با زنی به خاطر مالش ازدواج کند، خدا او را با همان مال واگذارد (و لطف و رحمت خود را باز می گیرد) بر شما باد به زنی که دین داشته باشد (با او ازدواج کنید)».

امام صادق ﷺ فرمود: «مردی که با زنی به خاطر مال یا جمالش ازدواج کند، به همان هدف واگذار می شود (رحمت خدا از او گرفته می شود)، و اگر به خاطر دین زن با وی ازدواج کند، خداوند مال و جمال روزی او کند (اگر در پی زنی متدین باشد به مال و جمال هم می رسد). موفقیت خانواده زمانی حاصل می شود که انتخاب همسر از روی بینش و آگاهی و با معیارهای سنجیده و درست صورت گیرد؛ زیرا اگر تنها ارزشهای این دنیا و امور مادی و ظاهری ملاک تصمیم و انتخاب باشد دیگر وفاداری و ایثار و عاطفه چندان

جایی ندارد، چه در این صورت به جای انتخاب همسر یک تجارتخانه و سوپر مارکتی را درخواست دارید که انواع امور مادی را در آن یک جا طلب می کنید.

تجربه نشان داده که عده ای از زنان و مردان که اصول مهم اخلاقی و اصالتی همسر آینده خود را مورد توجه قرار ندهد یا به آن بی توجهی کرده اند به این آرزو که در آینده او را با خود همراه و تربیت خواهند کرد، به طور مسلم و قطعی در زندگی زناشویی با خطر از هم پاشیدگی رو به رو شده اند. توجه داشته باشید کسی را که به همسری انتخاب می کنید باید از نظر سطح تحصیلات میزان رشد فکری با او تناسب داشته باشید تا افق های فکری شما، به هم نزدیکتر باشد زیرا توقعات بی جا، بلند پروازی ها، جهالت ها و عادات نادرست از همان ابتدای زندگی تیشه به ریشه بنیان خانواده زده و دل های شما را از هم درو و نسبت به هم سرد و بی فروغ می کند و با اولین وزش باد حوادث تزلزل احساسی چراغ زندگی به خاموش می گراید. آنچه که در یک خانواده از اهمیت اساسی برخوردار است، این که هر یک از طرفین حدود و مرز وظایف خود را شناخته و نسبت به حقوق حقه طرف مقابل احترام گزارده، از تجاوز به حریم حقه زوج یا زوجه جداً خودداری کنند و بر حقی که بر او نهاده شده، نهایت احترام را گذارده و پای بند باشد. با تقسیم وظایف با توجه به ویژگی های جسمی و روانی همسر اداره خانه را سرعت بخشیده، یا بهره گیری از توانایی های بالقوه یکدیگر نسبت به تربیت و ایجاد محیط سالم که در آن فرزندان در محیطی سالم و با نشاط تربیت شوند تلاش نمایند.

تردیدی وجود ندارد که اساس زندگی خانواده بر تفاهم و

یک دلی و یکرنگی و همکاری استوار است و این همکاری با توجه به موقعیت خانواده ها می تواند در صور گوناگون بروز کند. اگر زن و مرد نسبت به یکدیگر قدرشناس و سپاسگزاری باشند، از بسیاری اختلافات جلوگیری می کنند زیرا در یک جو صمیمانه هر یک از زوجین می تواند از امتیازات و سرمایه های فطری متقابل حداکثر استفاده را به عمل آورده و در رشد و کمال خود از آن سود جوید. زنان و شوهران به علت ارتباط دایمی، نزدیک و صمیمانه از هر کس دیگری بهتر می توانند یکدیگر را در شناخت و اصلاح نقاط ضعف یاری رسانند و از خطا و انحراف باز دارند. قرآن می فرماید: **هُنَّ لِبَاسٍ لِّكُمْ وَ** **انتم لباس لهنَّ** (زن و شوهر نسبت به هم، همانند لباس است که زینت، سلامت و آسایش انسان را تأمین می کنند). این آیه شریفه در مورد نقش تربیتی زوجین نسبت به یکدیگر اشاره دارد که باعث سلامتی و آسایش یکدیگر خواهند شد. یک اصل اساسی و مسلم در زندگی زناشویی که ما همواره روی آن تأکید کرده ایم، حس اعتماد طرفین و روابط صمیمانه آنهاست که هر یک از طرفین پس از پیدایش پیوند قلبی، باید در تمام مراحل زندگی تلاش کرده تا این رضایت قلبی حفظ شود زیرا در مواردی که رضایت قلبی تأمین نشود و یا حس اعتماد آنان مورد خدشه قرار گیرد، طبیعتاً دانه ها رنجش و کدورت، ریشه در زندگی دوانده و درخت بی توجهی و ناسپاسی رشد و نمود می کند. زوجین باید با اولین علائم عدم رضایت، صمیمانه در کنار هم بنشینند و به گفتگو بپردازند، مسائلی را که موجب دلسردی طرفین می گردد گوشزد نمایند و اجازه ندهند که تخم رنجش ریشه بدواند و میوه تلخ خشونت کام آنها را زهرآگین سازد. در این راه هر کدام از زوجین اقدام کنند،

به لانه و کاشانه زناشویی خود دارید، تحمل و خوب بنگارید تا زندگی شیرین، به روی شما لبخند زند.

دوم) فلسفه و هدف ازدواج در اسلام

ازدواج از نظر اسلام مورد تاکید قرار گرفته و از سنن انبیای الهی (ع) معرفی شده است. جوانی که به این فریضه تن دهد در حقیقت همگام با آفرینش رفتار کرده سعادت‌مند خواهد بود. ازدواج از نظر اسلام پیمان مقدسی است که برقراری آن براساس مقررات، آداب و رسوم، سنن و قوانین خاصی صورت می‌گیرد. ازدواج قراردادی رسمی برای پذیرش یک تعهد متقابل به منظور تشکیل زندگی مشترک است تا در سایه آن در مسیر معین و شناخته شده‌ای از زندگی قرار گیرند. هدف از ازدواج هم برای مرد هم برای زن، پاسخ مثبت دادن به سنت الهی و بقای نسل است. پس هر دو در این زمینه بر یک عقیده‌اند. فلسفه ازدواج بر اساس این دو مینا ملاک دین و نجابت است. در نتیجه هدف از ازدواج و تولید نسل مقدس می‌گردد و هیچ یک از مادیات ملاکی برای آن به حساب نمی‌آید. اصولاً فلسفه خلقت زن و مرد (زوجیت) تولید مثل است. همانگونه که این زوجیت در سایر حیوانات و حتی گیاهان نیز وجود دارد.

الف) تکامل

هیچ انسانی به تنهایی کامل نیست و پیوسته در جهت جبران کمبود خویش تلاش می‌کنند جوان در پی رسیدن به استقلال فکری است، برای جبران نواقص و تأمین نیازهای بی‌شمار خود به سوی ازدواج سوق داده می‌شود. و با گزینش

در حقیقت برنده اصلی خواهند بود متأسفانه در چنین حالتی شیطان و دیو خودخواهی سر برآورده و راه را بر عقل و منطق درست سد می‌کند، انسان تیزیبن و عاقل با دست رد بر سینه جاه طلبی و خودگرایی موجب می‌شود تا فرشته صلح و دوستی به خانه‌ی آنها وارد شود.

عشق او باز اندر آوردم به بند
کوشش بسیار نامد سودمند
عشق، دریای کرانه ناپدید
کی توان کردن شنا‌ی هوشمند
عشق را خواهی که تا پایان بری
بس که پسندید باید ناپسند
زشت باید دید و انگارید خوب
زهر باید خورد و انگارید قند
تو سنی کردم ندانستم همی
کز کشیدن تنگ تر گردد کمند

عشق به زندگی، زناشویی، فرزند و کاشانه نیاز به از خود گذشتگی دارد و چه بسا چیزهایی که باب میل و اراده شما نمی‌باشد، روی دهد. در این حالت باید آنها را با علاقه‌ای که

همسری مناسب و شایسته موجبات رشد و تکامل خویش را فراهم می کند. شهید مطهری می فرماید: «تشکیل خانواده یعنی یک نوع علاقه مند شدن به سرنوشت دیگران و یکی از علل این که در اسلام ازدواج یک امر مقدس و عبادت تلقی شده همین است. ازدواج اولین مرحله خروج از خود طبیعی فرد توسعه پیدا کردن شخصیت انسان است. در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده پختگی ایجاد می شود».

ب) آرامش

مهم ترین نیازی که بر اثر ازدواج تأمین می شود نیاز به آرامش و احساس امنیت و آسودگی است این نیاز که در سرشت آدمی ریشه دارد چنان مهم است که خداوند در بیان فلسفه ازدواج می فرماید: «از آیات و نشانه های خداوند این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی قرار دادیم تا در کنار آنان آرامش یابید». بنابراین همسر موجب آرامش و امنیت خاطر و محیط خانه وسیله آرامش روحی زن و مرد قرار داده شده است.

ج) تولید مثل و بقای نسل

یکی از ثمرات بزرگ ازدواج وجود فرزند و بقای نسل آدمی است تولید و تکثیر نسل را نباید کوچک و بی اهمیت شمرد زیرا هدف آفرینش جهان وجود انسان و پرورش و تکامل او است، تولید و پرورش انسانهای خداپرست و موحد و نیکوکار و صالح، مطلوب خدای جهان آفرین است.

سوم) سن ازدواج در ایران

سن قانونی ازدواج در ایران ۱۳ سال برای دختران و ۱۵ سال برای پسران است. در آمار مربوط به سال ۱۳۹۱ در ایران بیشترین ازدواج مابین: پسران ۲۰ تا ۲۴ سال و دختران از سن ۱۵ تا ۱۹ سال انجام می شود، بیشترین ازدواجها یعنی حدود ۸۵ درصد ازدواج ها برای مردان در سنین ۲۰ تا ۲۴ سالگی و برای زنان در سنین ۱۵ تا ۲۹ سالگی ثبت شده، آمارها و شاخص های متعددی، از موفق تر بودن ازدواج های صورت گرفته در سنین ۲۰ تا ۲۴ سالگی حکایت دارند، براساس آمارهایی که بدست آمده، بهترین ازدواج ها در بین سنین ۲۰ تا ۲۴ رخ می دهد و با بالا رفتن سن ازدواج تعداد طلاق در زنان از ۶ و ۵ به ۲۲ درصد و در مردان از ۶ و ۵ به ۳۲ درصد افزایش یافته است. آمار و ارقام هم چنین بیانگر این است که، ازدواج زنان و مردان در ایران در گستره ی سنی ۱۲ تا ۳۵

سال برای زنان و ۴۰ تا ۱۵ سال برای مردان در نوسان است. جمعیت مجردان قطعی که بین ۳۰ تا ۶۵ سال را شامل می شود یک میلیون و ۲۲۰ هزار نفر است براساس سرشماری سال ۸۵ کل جمعیت هرگز ازدواج نکرده در ایران نیز ۲۳ میلیون نفر است. راه حل مشکل مجرد قطعی دختران در ایران این است که همسن گزینی همسری رخ دهد. چرا که اگر تعداد پسران در سن ازدواج را با دختران در آستانه ازدواج با فاصله سنی دو یا سه سال نیز در نظر بگیریم تعداد دخترهایی که مجرد باقی می ماند کم تر خواهد شد. در سال ۹۰ حدود ۲۶ تا ۲۷ سال میانگین سن ازدواج در مردان و ۲۴ تا ۲۳ سال میانگین سن ازدواج در زنان بوده که در سال ۹۲ این آمار در مردان ۲۸ تا ۲۷ سال و در زنان ۲۱ تا ۲۳ بوده است.

براساس یافته های مرکز آمار ایران، میانگین سن در اولین ازدواج برای مردان از ۲۱ تا ۲۴ سال در سال ۱۳۵۵ به ۲۷ تا ۲۶ سال در سال ۱۳۹۰ رسیده است و برای زنان از ۱۷ تا ۱۹ سال به ۲۳ تا ۲۴ سال طی این دوره رسیده است. به گزارش مرکز آمار ایران، از آنجا که آمارها و نماگرها مربوط به وضعیت مردان و زنان برای ارزیابی اثرات سیاست ها و برنامه های مورد استفاده در جهت کاهش شکاف بین مردان و زنان ضروری بوده است و به عنوان یک ابزار مهم برای تحلیل های جنسیتی به شمار می رود. پژوهشکده آمار با توجه به رسالت خود در زمینه اجرای طرح های پژوهشی مورد نیاز نظام آماری کشور طرح مذکور را منتشر کرده است. این طرح مطالعاتی آمارهای جنسیتی در ایران را در زمینه های جمعیت، وضع زناشویی، تحصیلات، نیروی کار، سرپرست خانوار با محوریت نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۳۵

تا ۱۳۹۰ مورد بررسی مقایسه ای قرار داده است عمده نتایج حاصل شده از این مطالعه به شرح زیر است:
جمعیت کشور طی ۵۵ سال اخیر همواره در حال افزایش بوده به گونه ای که از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰ جمعیت کشور ۹۶، ۳ برابر شده است. در سال ۱۳۹۰ بیش از نیمی از جمعیت کشور ۴۴/۵۰ درصد را مردان و کمتر از نیمی جمعیت ۵۶/۴۹ درصد را زنان تشکیل داده اند. میانگین سن ازدواج در اولین ازدواج برای مردان از ۲۱ تا ۲۴ سال در سال ۱۳۵۵ به ۲۶ تا ۲۷ سال در سال ۱۳۹۰ و برای زنان از ۱۹ تا ۱۷ سال به ۲۴ تا ۲۳ سالگی طی این دوره رسیده است.

چهارم) سن مناسب ازدواج از دیدگاه اسلام و روانشناسی

در تعیین سن ازدواج دختران و پسران دو دیدگاه اصلی وجود دارد؛ یکی دیدگاه دینی و دیگری دیدگاه روانشناختی که به گونه ای مکمل یکدیگرند.

الف) از دیدگاه اسلام

در اسلام سن معینی برای ازدواج مطرح نشده است ولی از واژگانی چون بلوغ، بلوغ حلم، بلوغ نکاح، بلوغ اشد، میتوان به نحوی سن ازدواج را بدست آورد. در برخی روایات به سن خاصی اشاره شده است، مانند این روایت از امام باقر (ع) که فرمودند: «دختر وقتی به سن نه سالگی میرسد از یتیمی بیرون می آید و میتواند ازدواج کند.» برخی روایات بدون اشاره به سن خاصی، جوانان را در آغاز جوانی به ازدواج ترغیب می کنند. در روایتی از امام صادق (ع) آمده است: «از سعادت مرد آن است که دخترش در خانه اش عادت ماهیانه نشود»

این سخن کنایه از زود ازدواج کردن است و باید توجه داشت که این روایات بیشتر ناظر به تعیین سن ازدواج دختران است.

یکی از راه های تعیین سن ازدواج پسران مراجعه به سیره عملی ائمه اطهار است. شواهد تاریخی گواه است که امامان

ما در سنین قبل از ۲۰ سالگی ازدواج می کردند. امام

سجاد علیه السلام حدود ۱۸ سالگی ازدواج کردند. با توجه به اینکه امام کاظم در سال ۱۲۸ ه.ق.

و امام رضا در سال ۱۴۸ دیده به جهان گشودند، پس امام کاظم علیه السلام قبل از ۲۰ سالگی ازدواج کرده است.

بنابراین بر اساس آیات و روایات و

سیره معصومین (ع) می توان سن مناسب

ازدواج برای دختران را بعد از ۹ سالگی و برای پسران

حدود ۲۰ سالگی بیان کرد. باید به این نکته توجه داشت که ملاکهای دیگری در تعیین زمان مناسب ازدواج مورد توجه

است که به تبع آنها معیار سنی نیز نوسان می یابد. یکی از اصلی ترین معیارهای تعیین سن ازدواج رسیدن به حد

رشد است که خود ابعاد مختلفی دارد. برای صلاحیت ازدواج از نظر فقه امامیه تنها رسیدن به سن بلوغ کافی نیست، بلکه علاوه بر آن، دختر و پسر باید رشید هم باشند؛ یعنی بتوانند

مصلحت خود را تشخیص داده تا از روی استقلال، اراده و اختیار خود پیمان ازدواج ببندند. شهید مطهری معتقد است: «برای ازدواج علاوه بر بلوغ و علاوه بر عقل، رشد لازم است. منظور تنها رشد جسمانی نیست منظور این است که رشد فکری و روحی داشته باشند یعنی بفهمند که ازدواج یعنی چه؟»

تشکیل کانون خانوادگی یعنی چه؟ رشد به معنای یاد شده کاملاً یک امر اکتسابی و قابل یادگیری است. والدین، اطرافیان و فرهنگ جامعه می توانند نقش اساسی در شکل گیری و تحصیل آن داشته باشند.»

ب) از دیدگاه روان شناسی

سن ازدواج از دو نظر دارای اهمیت است

یکی از نظر روانی و دیگر از نظریه یولوژیکی.

انسان در فرآیند رشد از نظر روانی در

سنین مختلف دارای ویژگی های متفاوت

است. روان شناسی کودک با روانشناسی

نوجوان، جوان و پیر متفاوت است.

خصوصیات روانی یک نوجوان با ویژگی های

روانی یک فرد سالخورده در بیشتر زمینه ها قابل

مقایسه نیست. بنابراین ازدواج یک مرد پنجاه ساله با یک

دختر هجده ساله به دلیل تفاوت فاز روانی به سعادت و

خوشبختی نمی انجامد. دیر یا زود به علت عدم ارضای

نیازهای روانی، عروس جوان با دلمردگی به انتظار مرگ

شوهر کهنسال خود روز شماری می نماید، یا خواهان طلاق

می شود. از سوی دیگر این مرد کهنسال برای ارضای نیازهای

همسر جوانش مجبور به تظاهر به جوانی و رفتارهای نامناسب

با سن خود می شود و در نتیجه او نیز از مسیر طبیعی زندگی

خارج می گردد و از نظر اجتماعی زبانزد خاص و عام می

شود و در مجالس و محافل ممکن است همسرش را با فرزندش

اشتباه بگیرند و همه جا مجبور است وضعیت خود را توجیه

کند. او برای کسب رضایت همسرش چنانچه ثروتمند باشد

بارداری

در سنین بالا، گذشته از آنکه

خطر بروز انواع ناهنجاری های جسمی و

روحی را برای فرزندان در پی دارد، اختلاف سنی

والدین و فرزندان را افزایش می دهد و مشکلات

ناشی از اختلاف سنی و گسستگی نسلی را با

خود همراه می آورد.

به خریدن جواهرات و لباسهای گران قیمت و خانه و اتومبیل توسل می جوید و چنانچه عالم باشد کتاب ها و آثار خود را به او تقدیم می کند ولی هیچ یک از اینها او را ارضا نمی کند، عکس این حالت، یعنی ازدواج زن پیر با مرد جوان نیز همین وضع را خواهد داشت.

سن ازدواج در شرایط جغرافیایی و اقلیمی مختلف متفاوت است، معمولاً در مناطق گرم سن بلوغ و ازدواج پایین تر و در مناطق سرد و کوهستانی بالاتر است. در این جا ذکر این نکته لازم است که چون اسلام دین جهان شمولی است، بنابراین حداقل سن تکلیف برای تمام مناطق اعم از سرد و گرم مشخص شده؛ یعنی روی زمین مناطقی هست که دختر در ۹ سالگی بالغ است ولی این بدان نیست که این دختر ۹ ساله باید حتماً ازدواج کند. ازدواج زمانی واجب است که شرایط آن از نظر فیزیولوژیکی روانی فرهنگی و اقتصادی فراهم باشد و چنانچه انجام نگیرد فرد به گناه بیفتد. در ایران به طور عرف

اکثر دختران بین ۱۸ تا ۲۵ سال ازدواج میکنند. پسرها نیز در روستاها در سنین پایینتر و شهرها بین ۲۵ تا ۳۰ سال و گاه تا ۳۵ سالگی ازدواج میکنند. تفاوت سن دختر و پسر با در نظر گرفتن موقعیت جغرافیایی و عوامل فرهنگی متفاوت است و آن چه مهم است این است که بین سن زوجین تناسب منطقی و معمولی وجود داشته باشد.

ج) نتیجه

بررسی سن ازدواج جوانان ایرانی در چند دهه اخیر، روندی صعودی را نشان می دهد در حالی که سن ازدواج در سال ۱۳۵۴ حدود ۲۵ سالگی بود. پس از چند دهه افزایش در سالهای اخیر برای پسران به ۲۸ و دختران به ۲۴ رسیده است. این اعداد و ارقام هر چه باشد از بالا بودن نامعقول سن تاهل خبر می دهد که بالطبع از جنبه های مختلف و به صورت پر دامنه به آسیب زایی در جامعه عرف پسند و هنجار طلب ما می پردازد.

قرآن کریم بلوغ راس ازدواج می داند و از آن با تعبیر بلوغ نکاح یاد می کند. روایات ائمه و تفاسیر مختلف نیز به همین موضوع صحه می گذارند؛ به طوری که شیخ طوسی سن ازدواج یا سن توانایی جنسی و رغبت به تاهل می داند. یعنی سن ازدواج، سن تمایل است و چنین برمی آید که در صورت نیاز اگر ترک آن موجب گناه شود، ازدواج واجب می شود. افزایش امنیت درونی، بازیابی شخصیتی و حتی رفع برخی مشکلات ذهنی و روانی ارزش هایی هستند که در کنار بلوغ فردی و اجتماعی، افزایش مهارت، انگیزه و تولید ثروت می توان آنها را جزو پیامدهای ازدواج به موقع دانست. در حقیقت ازدواج

و تشکیل خانواده انگیزشی قدرتمند برای زوجین ایجاد می کند تا به جنگ سختی های زندگی بروند و از آسیب های گوناگونی که در زندگی مجردی در کمین آنهاست، مصون بمانند. از این دیدگاه پاسخگویی به نیازهای عاطفی بزرگترین دستاورد ازدواج است که به سلامت شخصیتی فرد می انجامد. افزایش امنیت درونی بازیابی شخصیتی و حتی رفع برخی مشکلات ذهنی و روانی ارزش هایی هستند که می توان آنها را جزو پیامدهای ازدواج به موقع دانست، وجود شریک و همدمی قابل اعتماد، تنهایی انسان را پر میکند و مانند سوپاپ اطمینانی برای مشکلات فردی و اجتماعی هر یک از زوجین بوده از بروز ناهنجاری های رفتاری می کاهد. تجربه های اجتماعی نیز نشان میدهد ازدواج به موقع، به زایش نهاد خانواده و اقتدار آن در جامعه می انجامد سطح آسیب های ناشی از احساس تنهایی و پوچی که از مشخصه های جهان معاصر است به کمترین حد ممکن میرسد. اوج این تجربه اجتماعی را میتوان در رابطه میان افزایش سن ازدواج و بالا رفتن میزان خودکشی یا میل به آن دانست.

سن ازدواج در اغلب کشورهای در حال توسعه روندی صعودی دارد و آمارها نشان میدهد در چند دهه اخیر به طور مرتب با نوسانات جزئی افزایش یافته است بخشی از این افزایش عملی به دیدگاههای فرهنگی بازمیگردد که واکنشی در برابر الگوی توسعه در این جوامع است. نتایج یک نظرسنجی در تهران نشان میدهد، پسران سنین بالای ۲۶ سال را برای ازدواجشان مناسب میدانند و دختران ۲۱ تا ۲۵ سالگی

را سن ایده آل ازدواج تلقی میکنند. سن مطلوب ازدواج برای اقشار کم سواد و بیسواد نیز که از الگوهای توسعه تاثیرپذیری کمتری دارند دو تا سه سال پایین تر از این دو است. البته ناگفته نماند که مشکلات اقتصادی علاوه بر ناتوان ساختن بخش بزرگی از جمعیت جوان برای تشکیل خانواده به تدریج از مطلوبیت ازدواج و تأهل نیز میکاهد و نوعی مقاومت منفی در برابر این جریان طبیعی زندگی پدید می آورد.

پنجم) عوامل افزایش سن ازدواج

ازدواج فقط نیاز جوانان نیست بلکه به طور کلی نیاز اجتماع نیز هست. اگر یک جامعه بخواهد امنیت و سلامت خود را حفظ کند باید سنت ازدواج در آن برقرار شود تا هر فردی به آرامش برسد. تحقیقات نشان داده است که در آن افراد مجرد زیاد باشند، آن جامعه با مشکلات فرهنگی و اخلاقی بسیار روبه رو میشود. با ازدواج نیمی از دین انسان از شر شیطان حفظ میشود و انسان با بهره مندی از این امنیت میتواند به حفظ نیم دیگر خود بیاندیشد. همچنین مسئولیت پذیری، پرهیز از خودکامگی، آسایش روانی، گسترش روابط انسانی و به تبع آن تجربه اندوزی و ایجاد دوستی های ارزشمند از دیگر فواید ازدواج به شمار میرود.

عواملی در بالا رفتن سن ازدواج مؤثر بوده است:

وجود
زیرساخت های مناسب و

برنامه ریزی های راهبردی در زمینه های مختلفی

همچون بهداشت، آموزش و پرورش، مسکن، و اشتغال

قبل از اقدام به عملی کردن سیاست های افزایشی جمعیت،

ضروری به نظر می رسد و این نکته را گوشزد می کند

که عمل عجولانه و خالی از دوراندیشی راهگشا

نخواهد بود

ج) فقر و نداری؛ بسیاری به خاطر این که خواستگار فقیر است و یا شغل پر درآمد ندارد جواب منفی به او داده اند و بسیاری برای خواستگاری به در خانه ی مستمندان نمی روند، بلکه سراغ ثروتمندان را می گیرند از آن جا که فقر و نداری، برای بعضی بهانه های است برای ازدواج نکردن، قرآن به تمام مسلمانان خطاب میکند اگر فقیر و تهیدست هستید خداوند آنها را از فضل خود بینیاز میسازد، خداوند وسعت بخش و آگاه است. پیامبر اکرم ﷺ هم فرمود: کسی که از ترس فقر و هزینه ی عیال مندی ازدواج نمیکند سوء ظن به خدا دارد. راه حل مشکل فقر، همت مردم را می طلبد تا تشریفات و مخارج غیر لازم ازدواج حذف گردد و هزینه های بیمار از میان برود و ساده زیستن و توجه به معنویات به عنوان یک اصل دنبال شود تا ازدواج و تداوم آن آسان باشد.

د) پرهیز از مسئولیت پذیری؛ بعضی از جوانان می گویند: ازدواج انسان را مقید و مسئول میکند. زنانشان می گویند: آزاد باشیم بهتر از این است که آقا بالاسر داشته باشیم. اگر انسان

الف) تشریفات و رسم های غلط؛ جوانی که هنوز از نظر اقتصادی لوازم ابتدایی زندگی خود را نتوانسته تأمین کند و به سن ازدواج رسیده ناگهان متوجه میشود که ازدواج او نیاز به پول زیادی دارد در صورتی که اگر اسلامی عمل شود این گونه نیست. بعضی در همان اول کار با قرض و قوله و اقساط و چک و سفته درگیر شده و ابتدای زندگی شیرینش با رنج ها و تلخی ها همراه است.

در مورد مهریه هم نظر اسلام روی کم گرفتن میزان مهریه است. پیامبر اکرم ﷺ می فرماید: «خوش قدمی و برکت زن در کمی مهریه اوست» از سوی دیگر کم پولی برای جوان عیب نیست بلکه باید تشریفات زائد و اسرف ها و رسوم واهی و غلط را از همه امور زندگی در مراسم ازدواج حذف کنیم و مطابق دستورات اسلام و شیوه پیشوایان بزرگ اسلام رفتار نمائیم تا امر مقدس ازدواج برای همگان آسان شود.

ب) مشکل پسندی یا وسوسه در انتخاب همسر چه از طرف پسر و چه از طرف دختر؛ چرا که یگانه هدف آنها از ازدواج جمال و زیبایی ظاهری است از این رو دختران یا زنان معرفی شده را به خاطر قیافه شان نمی پسندند یا دختران و زنان خواستگاران را از نظر جمال و قامت پسند نمی کنند. اگر چه زیبایی از نظر اسلام معیار ازدواج محسوب میشود اما مشکل پسندی به بهانه های غیر منطقی نباید در میان باشد وگرنه توفیق بدست نمی آید. رسول خدا ﷺ فرمود: کسی که در ازدواج هدفش تنها زیبایی است به این هدف نخواهد رسید و کسی که هدفش ثروت است خداوند او را به همان ثروت وامی گذارد (ثروت عامل نجات او نخواهد بود). بنابراین بر شما باد به این که همسر دیندار برگزینند.

و) تأخیر ازدواج به بهانه‌ی زود بودن آن؛ آئین اسلام که آیینی کامل و سلامت بخش است درباره‌ی تسریع در امر مقدس ازدواج تأکید فراوان میکند و هرگز چنین بهانه‌های را نمیپذیرد. روزی پیامبر ﷺ مردم را به مسجد دعوت کرد و بالای منبر دقت و خطاب به مردم گفت: «جبرئیل نزد من آمد و این پیام را از طرف خدا به من داد و گفت: دوشیزه گان همانند میوه‌های روی درختان هستند، که اگر رسیده شوند باید آنها را چید و گرنه تابش خورشید آن میوه را تباه میکند. و باید اجزای فاسد شده‌ی آنها را پراکنده می سازد. هم چنین دوشیزه گان وقتی که به سن رشد رسیدند دواپی برای آنها جز شوهرانشان نیست و در غیر این صورت در پرتگاه خطر فساد هستند. زیرا آنها هم بشر می باشند.

زن و بچه نداشته باشد همه جا می تواند برود، شب دیر به خانه برگردد و کسی او را بازخواست نمی کند و گفتاری از همین قبیل. این همان آزادی غلط و گریز از مسئولیت است. اما ازدواج انسان را مقید و کنترل و منظم میکند در صورتی که انسان ببیند و باری می خواهد. و دوست دارد که هیچ گونه قانون و ضابطه و دست اندازی سر راه او نباشد، غافل از این که این آزادی به طور سریع او را به سوی هلاکت میکشانند. (ه) عذر ادامه تحصیل؛ بعضی ادامه تحصیل را بهانه ای برای ترک ازدواج با تأخیر آن قرار می دهند و همین باعث میشود که تا آخر عمر ازدواج نکنند و یا درس بالا ازدواج کنند در صورتی که سن ازدواج سن جوانی است و ادامه تحصیل و امثال اینها عذر موجه رای آنها محسوب نمی شود.

ز) مشکل عدم توافق پدر و مادر یا سایر بستگان؛ بعضی فامیل به جای این که تلاش در تشکیل پیوند دو جوان بکنند در عوض با سنگ اندازی گره در کار ازدواج جوانان می اندازند. از نظر اسلام عدم توافق بستگان هیچگونه مانع بر سر راه نخواهد بود و فقط در ازدواج دختر و دوشیزه ی اجازه ی پدر شرط است. و او هم اگر به حد رشد رسیده و مصلحت خود را تشخیص می دهد، هر گاه همسر مناسب پیدا شود به فتوای بسیاری از مراجع تقلید اجازه ی پدر و مادر در این مورد نیز شرط نیست. باید توجه داشت که پیامبر اکرم ﷺ فرموده: پدری که فرزندش به حد بلوغ رسیده و امکانات ازدواج او را داشته و در عین حال به آن اقدام نکرده در گناهی که فرزندش بر اثر بی همسری انجام می دهد شریک بوده و آن گناه برای هر دو نوشته میشود.

ح) مشکل مسکن؛ اگر چه این مشکل اساسی است، اما در عین حال نباید سد راه ازدواج گردد زیرا؛ اولاً: بسیاری پس از ازدواج این مشکل را حل کرده و دارای مسکن میشوند. ثانیاً: روی هم رفته وقتی که زیان های بی همسری را با مشکل مسکن مقایسه می کنیم ضایعات مشکل مسکن بسیار کمتر از ترک ازدواج است. ثالثاً: مشکل مسکن باید با همت و کاردانی براساس روحیه ی استقلال طلبی و بعلاوه تعاون و همکاری دولت و ملت حل گردد.

ط) ترس از بچه دار شدن؛ بعضی از نظر نیازهای مادی و معنوی تربیتی و فرهنگی به این موضوع می نگرند. از نظر مالی پیامبر اکرم ﷺ می فرماید: هر کس ازدواج را به خاطر ترس از مخارج زن و فرزند ترک کند به خدای بزرگ سوء ظن دارد. از نظر فرهنگی هم اختیار با خود انسان است

او می تواند با کنترل ای شرعی فرزند خود را هر طور می خواهد تربیت کند.

ی) تقدس بیجا و تعصب غلط وفاداری به شوهر اول پس از فوت؛ هیچ جای اسلام نیامده که باید به شوهر اول وفادار بود و در صدر اسلام زنان پاکدامن و مورد قبول خاندان نبوت پس از فوت یا شهادت شوهر اول ازدواج می کردند و آن ار موجب خشنودی خدا می دانستند. اگر این عوامل و مشکلات برداشته شود به راستی می توان ازدواج آسان توأم با احکام الهی را در جامعه گسترش داد.

ششم) راهکارهای ازدواج آسان

جوان به سن معینی که رسید میل به ازدواج و انتخاب همسر دارد و هر چه خانواده ها، فرزندان شان را بهتر درک کنند و با آنان دوستی نمایند، آرامش و اعتماد به نفس در فرزندان شان بیشتر می شود، و نوجوانان در سایه بهره وری از آرامش و اعتماد بدست آمده و با برخورداری از بهداشت روانی مناسب، توانایی خواهند داشت که به سادگی از این مرحله ی حساس بگذرند و به زندگی پر تلاش خود بپردازند. آنچه مهم است نباید ازدواج سهل انگاری کرد، همانطوری که سخت گیری بیش از اندازه هم ممکن است دختر یا پسر را از ازدواج منصرف سازد و موجب به تأخیر افتادن زندگی مشترک گردد، به طوری که ممکن است تا پایان عمر تنها زندگی کند. ازدواج و نکاح حلقه اتصال و پیوند دو خانواده یا دو قبیله و به تعبیری پیوند دو درخت است که میوه و ثمره ای نیکو از آن حاصل گردد و این مطلب را بخاطر بسپارید که مجرد به منزله ی زندگی در

فرهنگ سازی برای ازدواج ساده؛

برپایی کلاس های آموزشی درباره ضرورت ازدواج برای فرد و نظام اخلاقی و هنجاری اجتماع؛
فراهم شدن امکانات ضروری زندگی زوجین توسط نهادهای دولتی؛
حمایت های متنوع بیمه ای و مالی از جوان ها در آستانه ازدواج؛
قراردادن متأهلان در اولویت برخی خدماتی اجتماعی و شغلی؛
ساخت مسکن ارزان قیمت و واگذاری به زوجین جوان؛
سیاست گذاری کلان فرهنگی جامعه باید به گونه ای باشد که رشد متناسب فرد را در زمینه های جسمی، عاطفی، عقلی و اقتصادی رقم بزند؛

تغییر

تاریکی مطلق که راهی نمانده جز کندن گوری و خوابیدن در آن و خیرگی و کم رنگ شدن مهتاب برای رسیدن به ظلمات مطلق است.
ازدواج در دین اسلام آسان است و این ما هستیم که در طول سال ها با افزودن پیرایه و تشریفات دست و پا گیر موانع پیچیده و دشواری سر راه ازدواج ایجاد کرده ایم. اگر به دستورات اسلام عمل کنیم تمام موانع برداشته خواهد شد و امر مقدس ازدواج برای همگان سهل و آسان می شود. مشروط بر این که همه تصمیم بگیرند تا دستورهای اسلام را بپذیرند و به آن عمل کنند. از این رو راهکارهایی برای کاهش سن ازدواج پیشنهاد می شود:

در ساختار سنی و ترکیب و توزیع جمعیت در سال های آتی و پیش رفتن به سوی کهن سالی، مسئله ای نیست که بتوان به راحتی از آن گذشت؛ چراکه پیامدهای متعدد اقتصادی و اجتماعی ای و خیمی به دنبال دارد. مقام معظم رهبری نیز با اشاره به همین موضوع ادامه برنامه های کنترل جمعیت و تحدید نسل از اواسط دهه ۷۰ را یکی از خطاهای مسئولان کشور دانستند

خانواده ها و نظام آموزشی با تغییرات لازم در شیوه های تربیتی نوجوانان و جوانان نسبت به سالم سازی آنان و آموزش مهارت های زندگی مورد نیاز؛ نسلی رشد یافته و توانمند تحویل جامعه دهند؛
عدم سخت گیری در ازدواج از نظر رعایت آداب و رسوم، تعیین مهریه زیاد و...؛
حذف معیارهای غیرعقلانی و چشم و هم چشمی ها در عرصه ازدواج؛
ایجاد مؤسسات دولتی و مردمی برای حمایت همه جانبه از مسئله ازدواج؛
دادن حق انتخاب همسر به فرزندان با نظارت والدین؛
با توجه به اولویت داشتن عوامل اقتصادی در امر آسانسازی ازدواج پیشنهاد می گردد با فعال سازی بستر کار و اشتغال، زمینه ازدواج آسان فراهم گردد؛

فراهم کردن تسهیلات لازم برای ازدواج آسان توسط مسولان؛
با توجه به نقش عوامل فردی و شخصی پیشنهاد می گردد، خانواده ها و نظام آموزش و پرورش با تغییرات لازم در شیوه های تربیتی نوجوانان و جوانان نسبت به سالم سازی آنان و آموزش مهارت های زندگی مورد نیاز به نوجوانان نسلی رشد یافته و توانمند تحویل جامعه دهند.
با تغییرات لازم در هنجارها و الگوهای رفتاری اجتماعی شرایط برگزاری ازدواج آسان فراهم گردد؛
موانع فرهنگی در زمینه ازدواج آسان مرتفع گردد و بستر فرهنگی شکل گیری ازدواج های آسان مهیا گردد.
توجه به معیارهای اسلامی همچون معنویت، عقلانیت، عفت و اخلاق به جای مهریه زیاد، زیبایی، ثروت.

نتیجه

عواملی در بالا رفتن سن ازدواج مؤثر است: پایین بودن وضعیت اقتصادی، بالا رفتن سطح تحصیلات، تفاوت‌های فرهنگی و قومی، کوتاهی مسئولان در امر ازدواج. در ارتباط با دلایل افزایش سن ازدواج در میان پسران عواملی را میتوان بیان کرد: بیکاری، نداشتن ثبات شغلی، نداشتن توان مالی کافی، نیافتن فرد مناسب برای ازدواج.

درباره دختران نیز میتوان به مواردی اشاره کرد؛ بیکاری خواستگاران، پیدا نکردن فرد مناسب، آزاد نبودن در انتخاب همسر، نبود حس مسئولیت‌پذیری در پسران، خواسته‌های بیش از اندازه و در اولویت قرار گرفتن کار و تحصیل. همچنین تشریفات و پیرایه‌های عریض و طویل، مهریه سنگین، مشکل پسندی به بهانه‌های مختلف، مسئله ناداری و فقر، آزادی غلط و گریز از مسئولیت سرپرستی خانواده، عذر ادامه تحصیل، تأخیر ازدواج به بهانه‌های واهی، مشکل عدم توافق پدر و مادر یا فرزندان، مشکل مسکن و ترس از بی‌هدار شدن از دلایل تأخیر سن ازدواج است.

با فرهنگ‌سازی و برنامه‌ریزی صحیح فرهنگی میتوان گام‌های بلندی برای نهادینه‌سازی فرهنگ ازدواج آسان در جامعه برداشت.

منابع

- ۱) جمشیدی، حسن و عطاری کرمانی، عباس، راهنمای ازدواج و طلاق، تهران، نشر آفرینش، ۸۷۳۱.
- ۲) سازمان ملی جوانان، گزارش ملی جوانان، تهران، موسسه فرهنگی اهل قلم، ۱۸۳۱.
- ۳) پورامینی، محمد باقر، فصلنامه تربیت اسلامی، سال سوم، شماره ۸، تهران، نشر آگاه، ۳۸۳۱.
- ۴) ضرابی، وحید، مصطفوی فرخ، بررسی عوامل مؤثر بر سن ازدواج زنان در ایران با رویکرد اقتصادی، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، سال یازدهم، شماره چهارم.
- ۵) عبدوس، محمد تقی، فرازهایی برجسته از سیره‌ی امامان شیعه، دفتر تبلیغات اسلامی.
- ۶) اینترنت، سایت نورمگز، سایت علوم انسانی.

